

Гаспадар

Рыгор Барадулін

Так і чуецца ў слове *Гасподні дар*, Божы дар, бо добрым *гаспадаром* быць — гэта трэба мець талент.

Гаспадар — чалавек, які нечым валодае, нечым распараджаецца, пра нешта рупіцца, вядзе *гаспадарку*, і любая *гаспадарка* — галоўны клопат *гаспадара*. Жытло *гаспадарова* з усімі прыбудовамі недарэмна ўзвышана называецца *гасподай*. Мужчына мусіць быць *гаспадаром* свайго слова, *гаспадаром* свайго дому. *Гаспадаром* жонка называе мужа.

У даўніну дзяржава называлася *гаспадарствам*. Памятаеце, як пачынаюцца казкі? У некаторым царстве, у некаторым *гаспадарстве*... І ўладароў Малдовы і Валахіі велічалі *гаспадарамі*.

Гаспадар — чалавек незалежны, у адрозьненне ад люмпэна. На *гаспадарох* трымаецца нармальна дзяржава, жыцьцё будзённае і асяжныя мроі.

Калядоўшчыкі, прыйшоўшы ў *гаспадароў* двор, песню звычайна пачыналі: „*Гаспадарочак, сьлічны паночак*...“. І паважная форма зьвяртаньня да каго-небудзь — „*спадар*“ — таксама ад слова *гаспадар*.

Без *гаспадара* і нізінай стане гара. А над усімі намі, над усім сьветам — адзін *Гаспадар* Усявышні — *Госпад*.

Гета

Юрась Бушлякоў

Да ХХ стагодзьдзя *гетаў* у нашым краі ня ведалі. *Геты* былі на Захадзе, былі на Ўсходзе, але ня ў нас. Само слова гэтае — *гета* — прабіралася да нас з Эўропы: з эўрапейскіх моваў першаю зьведала яго італьянская — на Апэнінскі паўвостраў прынеслі слова разам з сабою габрэі. Выпадала ім, найчасцей з прымусу, ізаляцыя — заставалася для іх *гета*. *Гета* на смутак і на радасьць, на добрае й благое, *гета* як прыпынішча сярод чужых, як выспа свайго парадку.

У беларускіх местах было горай — *геты* пазаводзілі акупанты ў часе апошняе вайны. Кожны ў нас ведае, куды вяла дарога з тых *гетаў*. *Геты* пладзілі горыч, у *гетах* цярпелі людзі — у *гетах* раскашаваў страх і віжавала сьмерць. Быў гэта сьвет, у якім ня будзеш рады сьвету. Сьвет, калючым дротам аддзелены ад таго жыцьця, дзе блазнуюць на карусэлях гулякі ды вецер разьвявае жанчынам сукенкі... У безнадзейным сьвеце *гета* жылі ў надзеі загнаньня сыляпою сілай у пастку людзі — на гэнай вайне яны былі найпершымі з ахвяраў...

Вось чаму цягам усіх паваенных дзесяцігодзьдзяў, ажыўляючы ў памяці гэтае прышлае слова *гета*, наш чалавек звычайна не зьвяртаецца па прыклады здалёк. Навуку спачуваць і памагаць мы праходзім, дазнаючыся пра кашмар, сьведкі якога пакуль яшчэ ёсьць сярод нас.

Гешэфт

Алена Ціхановіч

Гешэфты — асноўны занятак гандляроў, перакупшчыкаў. Зрэшты, гэта шырэй, чым гандаль — любыя зьдзелкі, у аснове якіх — асабісты інтарэс.

Слова, якое апырэдзіла англамоўны „бізнэс“, — запазычанае зь нямецкай і асвоенае найперш беларускімі габрэямі. *Гешэфт* мае адценьне сакрэтнасьці — дасьведчаныя дзялкі вядуць свае справы не афішуючы іх, негалосна, з хітрымі манэўрамі, з лабай ці абходнай тактыкай. Прадаць за тое, за што купіў, — ня бізнэс. Зрабіць добры *гешэфт* — мастацтва. *Гешэфт*, як правіла, заканчваўся барышом ці магарычом.

Зрэшты, такое мастацтва на працягу апошняга стагодзьдзя ніколі асабліва не заахвочвалася. У краіне пастаянных дэфіцытаў улады пастаянна вялі змаганьне са спэкуляцыяй. Спэкулянты, а ня дрэнная эканоміка, абвяшчаліся віноўнікамі дэфіцыту. З такой падачы ўсе астатнія, хто ня меў бізнэсвай жылкі, лічылі вайну са спэкулянтамі сьвятой.

Найбольш выгадныя *гешэфты* цяпер робяцца палітычнымі мэтадамі. Продаж гарэлкі ў Расею — нішто ў параўнаньні з продажам сувэрэнітэту:

Пойдзем, хлопцы, на *гешэфты*,
Распанеем, як адзін,
Калі мы за шклянку нафты
Незалежнасьць прададзім.

Гітара

Зьміцер Бартосік

Сярэдзіна ХХ стагодзьдзя была адзначана на Беларусі неверагоднымі тэмпамі ўрбанізацыі ды русіфікацыі. І ў гэтых працэсах не апошняю была роля *гітары*.

Па гарадзкіх дварох загучалі блатныя куплеты пад славуцьця тры акорды, шляхетны інструмэнт усё часьцей называюць „лапатаю“, „балалайкаю“, а ў п’яной бойцы яна, разламаная на нечай галаве, можа стаць „гішпанскім каўняром“.

Рэнэсанс *гітары* пачынаецца ў 60-х, калі ў Расеі нараджаецца жанр „аўтарскае песьні“. На інтэлігенцкіх кухнях, у атмасфэры замкнёнасьці й абранаьці, загучалі песьні Акуджавы, Высоцкага ды Галіча. У Беларусі расьце колькасць клюбаў самадзейнае песьні. Беларускія (па пашпарце) барды намагаюцца імітаваць маскоўскіх „клясыкаў“. Беларусь у іхных песьнях прысутнічае адно як турысцкі аб’ект. Узгадваюцца радкі: „Всё леса, леса, леса Беларусіі, да погода, по-девчоночы капрізная“.

Уласна беларускім інструмэнтам *гітары* наканавана было стаць зусім нядаўна. Ці не з таго самага часу, калі спачатку загучалі „Песьняры“, а праз колькі гадоў у краіну праніклі запісы Данчыка.

Напрыканцы 80-х пачалося нараджэньне нацыянальнае бардаўскае песьні й беларускага рок-н-ролу. За які дзясятак гадоў у гэтага жанру зьяўляюцца тысячы прыхільнікаў. Свае культавыя асобы й пасярэднасьці, свае фэсты й тусоўкі.

Гітара разам са сьцягам становіцца абавязковым атрыбутам дэмакратычных мітынгаў і нацыяналістычных вячорак.

І хоць рана яшчэ казаць, што *гітара* стала выразьніцай беларускае душы, наступнае стагодзьдзе будзе безумоўна належаць ёй.